

Europos narkotikų ir narkomanijos
stebėsenos centras

ESPAD

Santrauka

2011 m. ESPAD ataskaita

Narkotinių medžiagų vartojimas tarp mokinių 36 Europos šalyse

Teisinis pranešimas

Ši Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) leidinį gina autorių teisės. EMCDDA neprisiima jokios atsakomybės ar įsipareigojimų dėl bet kokių padarinių, atsiradusių naudojant šiame dokumente pateiktus duomenis. Šio leidinio turinys nebūtinai atspindi oficialias EMCDDA partnerių, ES valstybių narių arba kurių nors Europos Sąjungos institucijų ar agentūrų nuomones.

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete. Ji prieinama per Europa serverį (<http://europa.eu>).

Europe Direct – tai paslauga, padėsianti Jums rasti atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą

Informacija teikiama nemokamu telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Kai kurie mobiliojo ryšio operatoriai neteikia paslaugos skambinti 00 800 numeriu arba šie skambučiai yra mokami.

Ši santrauka skelbiama bulgarų, ispanų, čekų, danų, vokiečių, estų, graikų, anglų, prancūzų, italų, latvių, lietuvių, vengrų, olandų, lenkų, portugalų, rumunų, slovakių, slovėnų, suomių, švedų, kroatų ir norvegų kalbomis. Visus vertimus atliko Europos Sąjungos įstaigų vertimo centras. Katalogo duomenys pateikiama šio leidinio pabaigoje.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2012

ISBN: 978-92-9168-519-6

doi: 10.2810/57446

© Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, 2012

Leidžiama dauginti, nurodžius šaltinį.

**Europos narkotikų ir narkomanijos
stebėsenos centras**

Cais do Sodré, 1249-289 Lisabona, Portugalija
Tel. (351) 211 21 02 00 • info@emcdda.europa.eu
www.emcdda.europa.eu

Turinys

Ižanginis žodis	4
Santrauka	5
Metodika ir duomenų kokybė	5
Cigaretės	6
Alkoholis	6
Nelegalūs narkotikai	9
Kitos medžiagos	10
Baigiamosios pastabos	11
Pagrindiniai su narkotikais susiję rodikliai	14

Autoriai:

Björn Hibell, Švedijos informacijos apie alkoholį ir kitus narkotikus taryba (CAN), Stokholmas, Švedija

Ulf Guttormsson, Švedijos informacijos apie alkoholį ir kitus narkotikus taryba (CAN), Stokholmas, Švedija.

Salme Ahlström, Nacionalinio sveikatos ir gerovės instituto (THL) alkoholio ir narkotikų klausimų grupė, Helsinkis, Suomija.

Olga Balakireva, Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos ekonomikos ir prognozių institutas, Kijevas, Ukraina.

Thoroddur Bjarnason, Akureyri universiteto socialinių mokslų fakultetas, Islandija.

Anna Kokkevi, Universiteto psichinės sveikatos tyrimų institutas, Atėnai, Graikija

Ludwig Kraus, Terapijos tyrimų institutas (IFT), Miunchenas, Vokietija, ir Alkoholio ir narkotikų vartojimo socialinių tyrimų centras, SoRAD, Stokholmo universitetas, Stokholmas, Švedija.

Visos ataskaitos bibliografiniai duomenys:

Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A. ir Kraus, L. (2012 m.), 2011 m. ESPAD ataskaita. Narkotikų vartojimas tarp studentų 36 Europos šalyse. Švedijos informacijos apie alkoholį ir kitus narkotikus taryba, Stokholmas, Švedija.

Išsamų paaiškinimą, kaip galima gauti visą ataskaitą, rasite adresu:

<http://www.espad.org>

Ižanginis žodis

Mums malonu pristatyti 2011 m. Europos mokyklų tyrimo, atlikto vykdant Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimo projektą (angl. *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD*), pagrindinius rezultatus. ESPAD – tai nepriklausomų tyrimo grupių bendradarbiavimo tinklas, apimantis daugiau kaip keturiasdešimt Europos šalių, ir didžiausias pasaulyje tarptautinis narkotinių medžiagų vartojimo tarp paauglių tyrimo projektas. Šioje plačioje santraukoje yra ne tik ESPAD ataskaitos santrauka, bet ir devynios papildomos diagramos ir viena papildoma lentelė. Mes skelbiame santrauką elektroniniu būdu 23 kalbomis, o spausdintinę jos versiją – keturiomis kalbomis, kad Europoje tyrimo išvados būtų kuo plačiau prieinamos. Santrauka papildo išsamią ataskaitą, parengtą anglų kalba.

Ši daugeliu kalbų parengta santrauka yra EMCDDA ir ESPAD stiprėjančio bendradarbiavimo rezultatas. Mes siekiame bendrų tikslų: suteikti kuo geresnes galimybes susipažinti su ESPAD projekto surinkta informacija ir specialiomis žiniomis apie mokinių alkoholio ir kitų narkotikų vartojimą; pagerinti mokyklų apklausos duomenų kokybę, palyginamumą ir galimybes su jais susipažinti ir, remiantis turimais šios srities duomenimis, padėti susidaryti kuo gilesnes analitines įžvalgas.

EMCDDA įgaliotas rinkti, analizuoti ir skleisti faktinę, nešališką, patikimą ir palyginamą informaciją apie narkotikų problemą Europoje. Bendradarbiavimas su Europos ir tarptautinėmis narkotikų srities organizacijomis yra pagrindinis EMCDDA veiklos principas, nes tokiu būdu galima geriau suprasti pasaulinį narkotikų vartojimo reiškinių.

ESPAD duomenys sudaro vis svarbesnę EMCDDA ataskaitų dalį ir suteikia vertingos informacijos apie Europos šalių jaunimą. ESPAD projektas užtikrina vienodą informacijos apie narkotinių medžiagų vartojimą tarp 15–16 metų Europos mokinių rinkimo metodiką ir suteikia galimybę įvertinti ilgalaikes tendencijas. Ši santrauka yra antroji, kurios parengimą daugeliu kalbų parėmė EMCDDA. Pasinaudodama Pasirengimo narystei pagalbos priemone (IPA), Agentūra taip pat suteikė finansinę paramą duomenims rinkti, atliekant apklausas šešių Balkanų šalių mokyklose.

Norėtume pasinaudoti proga ir padėkoti visiems ESPAD šalių vyriausybiniams ir nevyriausybiniams partneriams, kurie skyrė finansinę paramą ir padėjo rinkti, analizuoti ir skleisti šiuos svarbius duomenis. ESPAD projektas būtų buvęs neįmanomas, jeigu jo taip dosniai nebūtų rėmusi Švedijos sveikatos ir socialinių reikalų ministerija.

Wolfgang Götz, EMCDDA direktorius

Björn Hibell, ESPAD koordinatorius

Santrauka

Pagrindinis Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimo projekto (ESPAD) tikslas – rinkti lyginamuosius duomenis apie narkotinių medžiagų vartojimą 15–16 metų mokinių grupėje Europoje, siekiant stebėti tendencijas atskirose valstybėse ir jas palyginti tarp įvairių šalių. Iki šiol surengti penki ESPAD duomenų rinkimo etapai. Pirmasis duomenų rinkimo etapas vykdytas 1995 m. 26 šalyse, o 2011 m. duomenys buvo rinkti 37 šalyse. Tačiau duomenų rinkimo rezultatai gauti tik iš 36 šalių, nes Meno saloje duomenys buvo renkami, bet rezultatų negauta.

Šioje santraukoje pateikti pagrindiniai 2011 m. apklausos rezultatai ESPAD šalyse ir išvados apie ilgalaikes tendencijas. Pirmajame skyriuje trumpai apžvelgiama metodika.

Šio bendro projekto pagrindą sudaro nepriklausomos dalyvaujančiųjų šalių tyrimo grupės. Renkant 2011 m. ESPAD duomenis, apklausta daugiau kaip 100 000 mokinių šiose šalyse: Albanijoje, Belgijoje (Flandrijoje), Bosnijoje ir Hercegovinoje (Serbijos Respublikoje), Bulgarijoje, Kroatijoje, Kipre, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Farerų Salose, Suomijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje (penkiose federacinėse žemėse), Graikijoje, Vengrijoje, Islandijoje, Airijoje, Meno saloje, Italijoje, Latvijoje, Lichtenšteine, Lietuvoje, Maltoje, Moldovoje, Monake, Juodkalnijoje, Norvegijoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Rusijos Federacijoje (Maskvoje), Serbijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Švedijoje, Ukrainoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Ispanija, kaip ir JAV, nėra ESPAD tyrimo dalyvė. Bet Ispanija glaudžiai bendradarbiauja su ESPAD tyrimu nuo 1995 metų, todėl tinkami palyginimui Ispanijos nacionalinio moksleivių narkotinių medžiagų vartojimo tyrimo duomenys yra įtraukti ir juos galima rasti 2011 metų ESPAD tyrimo ataskaitoje.

Metodika ir duomenų kokybė

Kad duomenis būtų galima kuo geriau palyginti, apklausos buvo vykdomos, naudojant bendrus

klausimynus ir taikant standartizuotą metodiką. Duomenys daugiausia buvo renkami pavasarį, o 2011 m. apklausos tikslinę grupę sudarė mokiniai, gimę 1995 m., kurių amžiaus vidurkis duomenų rinkimo metu buvo 15,8 metų.

Duomenys renkami, atsakant į klausimynus, kuriuos tvarko tyrėjų grupė. Mokiniai į klausimus atsakinėja anonimiškai klasėje, prižiūrimi mokytojų arba tyrėjų asistentų, kurie vadovauja apklausai. 2011 m. apklausai buvo parinktos grupės, kurios nacionaliniu mastu yra reprezentacinės, išskyrus keturis atvejus: Belgijoje tyrimas buvo atliekamas tik toje šalies dalyje, kurioje kalbama olandiškai (Flandrijoje); Bosnijoje ir Hercegovinoje tyrimas apėmė tik tą jos dalį, kuri sudaro Serbų Respubliką; Kipre tyrimas atliktas tik vyriausybės kontroliuojamoje dalyje, Vokietijoje tyrime dalyvavimo tik penkios iš šešiolikos federacinių žemių (Bundesländer), o Rusijos Federacijoje duomenys buvo renkami tik Maskvoje.

Ši tarptautinė ataskaita paremta standartinėmis šalių atskaitomis ir duomenimis, kuriuos ESPAD gavo iš koordinatorių ir duomenų banko valdytojo. Kelios šalys susidūrė su nedidelėmis metodinio pobūdžio problemomis, bet tos problemos nebuvo tokios didelės, kad rimtai kliudytų rezultatų palyginamumui; taigi, laikoma, kad bendras daugumoje šalių atlikto tyrimo patikimumas yra didelis, nors tenka pripažinti, kad nacionalinės sąlygos, kuriomis mokiniai atsakinėjo į klausimus, tikrai buvo skirtingos. Atsargumo sumetimais laikoma, kad Jungtinės Karalystės duomenys nelabai tinka palyginimui, nes tyrime dalyvavo nedaug mokyklų.

Imčių dydis šalyse dažniausiai beveik atitiko rekomenduojamą klasių skaičių arba buvo kiek už jį didesnis, kad būtų galima apklausti rekomenduojamą mokinių skaičių (2 400), išskyrus mažiausias šalis, kuriose apklaustų mokinių skaičius mažesnis, nors buvo apklausti visi tyrimui tinkami mokiniai.

Nedidelius šalių ir laikotarpių vertinimo balų skirtumus reikėtų vertinti atsargiai. 2007–2011 m. laikotarpio pokyčiai atskirose šalyse yra patikrinti jų

statistinio reikšmingumo požiūriu, o mažesni negu keturių procentų skirtumai tarp ankstesnių tyrimų duomenų nelaikomi tikrais pokyčiais. Berniukų ir mergaičių skirtumai 2011 m. tyrimo atskirose šalyse rezultatuose taip pat patikrinti jų statistinio reikšmingumo požiūriu.

2011 m. tyrimo aštuoni pagrindiniai rodikliai yra pateikti toliau pateiktoje apibendrinančioje lentelėje, kurioje reikšmingai sumažėję rodikliai palyginti su 2007 m. rodikliais yra pažymėti žaliai, o padidėję rodikliai – raudonai.

Cigaretės

Klausimyno pradžioje buvo pateikti keli klausimai apie rūkymą. Atliekant 2011 m. tyrimą, vidutiniškai 54 proc. projekte dalyvavusių šalių mokinių nurodė bandę rūkyti bent vieną kartą gyvenime, o 28 proc. apklaustųjų atsakė rūkę per pastarąsias 30 dienų. Du procentai visų mokinių teigė surūkė mažiausiai vieną cigarečių pakelį per dieną per pastarąsias 30 dienų.

Šalių rodikliai pagal rūkymą bent kartą gyvenime ir santykinai nesena rūkymą (per pastarąsias 30 dienų) yra maždaug vienodi. Rūkymo rodikliai per pastarąsias 30 dienų yra aukšti Bulgarijoje, Kroatijoje, Čekijoje, Prancūzijoje, Latvijoje, Monake ir Slovakijoje (apie 40 proc.), o Albanijoje, Islandijoje, Juodkalnijoje ir Norvegijoje gana žemi (apie 12 proc.). Aiškaus geografinio pasiskirstymo vaizdo nustatyti nepavyko.

Šalyse, kuriose rūko daugiau mokinių, dažniau nurodoma, kad mokiniams cigaretės yra lengvai prieinamos. Ankstyva rūkymo pradžia (13 metų ar anksčiau) visose šalyse siejasi su aukštais rūkymo per pastarąsias 30 dienų rodikliais. Vidutiniškai 7 proc. mokinių nurodė, kad, būdami 13 metų ar jaunesni, kasdien rūkė cigaretes.

2011 m. visų šalių lygmeniu rūkymo per pastarąsias 30 dienų skirtumai pagal lytį buvo nereikšmingi, tuo tarpu 1995 m. ir 1999 m. šiek tiek daugiau rūkančių buvo tarp berniukų. Tačiau 2011 m. kai kuriose šalyse pastebėta didelių skirtumų. Tokie dideli skirtumai tarp berniukų ir mergaičių pastebėti vienuolikoje šalių, šešiose iš jų yra daugiau rūkančių berniukų, penkiose – daugiau rūkančių mergaičių. Pavyzdžiui, berniukai apie 16 procentinių punktų lenkė mergaites Albanijoje, Kipre ir Moldovoje, o

Bulgarijoje ir Monake, atvirkščiai, buvo apie 15 procentinių punktų daugiau rūkančių mergaičių.

Šalyse, iš kurių turima visų penkių tyrimų duomenų, galima pastebėti, kad nuo 1999 m. iki 2007 m. rūkymo per pastarąsias 30 dienų rodikliai sumažėjo 7 procentiniais punktais, tačiau lyginant 2011 m. duomenis su 2007 m. duomenimis matyti, kad padėtis nepasikeitė.

Dviejų paskutinių tyrimų duomenys rodo, kad per pastarąsias 30 dienų rūkusių mokinių skaičius žymiai padidėjo septyniose šalyse, o penkiose šalyse sumažėjo. Kai kur toks padidėjimas buvo ypač didelis, pavyzdžiui Monake – 13, o Portugalijoje – 10 procentinių punktų. Palyginti su 1995 m. daugiausia rūkusių per pastarąsias 30 dienų sumažėjo Islandijoje, Airijoje ir Norvegijoje (dvidešimčia ar daugiau procentinių punktų). Nė vienoje šalyje nenustatytas ištisinis didėjimas per visus penkis tyrimo etapus.

Alkoholis

Visose ESPAD šalyse, išskyrus Islandiją, ne mažiau kaip 70 proc. mokinių bent kartą gyvenime yra vartoję alkoholį, o 2011 m. atliktame tyrime nustatyta, kad tokių mokinių dalis vidutiniškai sudaro 87 proc. Vartojusių alkoholį per pastaruosius 12 mėnesių ir pastarąsias 30 dienų yra atitinkamai 79 ir 57 proc. Tyrimų duomenys 2003 m., 2007 m. ir 2011 m. rodo, kad tokių mokinių dalis po truputį mažėjo. Suprantama, šie vidurkiai yra išvesti iš labai skirtingų atskirose šalyse nustatytų skaičių. Pavyzdžiui, Čekijoje ir Danijoje daugiau kaip 75 proc. mokinių nurodė vartoję alkoholį per pastarąsias 30 dienų, tuo tarpu Islandijoje tokių mokinių buvo tik 17 proc., o Albanijoje – 32 proc. Geografiniu atžvilgiu aiškių tendencijų nenustatyta, tačiau pastebėta, kad Šiaurės ir Balkanų šalyse tokių mokinių dalis yra santykinai nedidelė.

Alkoholį bent kartą gyvenime, per pastaruosius 12 mėnesių arba per pastarąsias 30 dienų vartojusių berniukų yra panašiai tiek pat kiek ir mergaičių, bet jei yra skirtumų, tai beveik visuomet tokių berniukų yra daugiau nei mergaičių. Pavyzdžiui, penkiolikoje šalių yra žymiai daugiau berniukų nei mergaičių, kurie yra vartoję alkoholį per pastarąsias 30 dienų, tuo tarpu tokių mergaičių daugiau yra tik trijose

šalyse (Islandijoje, Latvijoje ir Švedijoje). Be to, dažnai vartojančių alkoholį per visus tris tirtus laikotarpius berniukų yra visuomet daugiau.

Remiantis mokinių pateiktais duomenimis apie įvairių gėrimų kieki, suvartotą per paskutinę alkoholio vartojimo dieną, nustatyta, kad berniukai išgėrė trečdaliu daugiau alkoholio nei mergaitės (2011 m. vidurkis yra atitinkamai 5,8 ir 4,3 centilitro perskaičiavus į 100 proc. alkoholį). Reikšmingi skirtumai nustatyti beveik visose šalyse. Tačiau dviejose šalyse (Islandijoje ir Švedijoje) berniukų ir mergaičių vidutiniai skaičiai buvo beveik tokie pat. Daugumoje šalių vyraujantis gėrimas tarp berniukų – alus. Spiritiniai gėrimai yra populiariausi tarp mergaičių daugiau kaip pusėje tirtų šalių. Vidutiniškai abi šių alkoholinių gėrimų rūšys sudaro 70 proc. viso mokinių suvartojamo alkoholio.

Suvartojamo alkoholio kiekis įvairiose šalyse yra labai skirtingas. Nustatyta, kad Danijos mokiniai per paskutines išgertuves suvartojo vidutiniškai tris kartus daugiau alkoholio nei mokiniai Albanijoje, Moldovoje, Juodkalnijoje ar Rumunijoje. Didelius alkoholio kiekius dažniausiai suvartoja mokiniai Šiaurės ir Britų salų šalyse, tuo tarpu mokiniai pietryčių Europoje suvartoja mažesnį alkoholio kiekį. Atliekant 2011 m. tyrimą, nustatyta, kad vidutinis alkoholio kiekis, suvartotas paskutinį kartą, buvo beveik toks pat kaip ir 2007 m. Tačiau, imant atskiras šalis, suvartoto alkoholio kiekis reikšmingai padidėjo dešimtyje šalių, o sumažėjo tik keturiose.

Lyginant atskiras šalis, jokios priklausomybės tarp mokinių procentinės dalies, kuri vartojo alkoholį per pastarąsias 30 dienų, ir alkoholio kiekio, išgerto per paskutinę alkoholio vartojimo dieną, nenustatyta. Tai reiškia, kad ir šalyse, kuriose dažnai geriama, ir šalyse, kuriose retai geriama, gali būti vidutiniškai suvartojamas ir didelis, ir mažas alkoholio kiekis.

Analizuojant atskirų šalių duomenis, nustatytas stiprus ryšys tarp nurodyto paskutinį kartą suvartoto alkoholio kiekio ir suvokiamo apgirtimo laipsnio. Šalyse, kuriose mokiniai nurodė suvartoję daug alkoholio, jie taip pat teigė buvę labai apsvaigę.

Kitas girtumo vertinimo būdas – klausti, kaip dažnai per paskutines 30 dienų mokiniai išgerdavo penkis ar daugiau standartinius alkoholio vienetus vienu metu. Tokių „besaikių epizodinių išgertuvių“ duomenys per

visus ESPAD tyrimus labai išaugo tarp mergaičių: visų šalių bendras vidurkis nuo 1995 m. iki 2007 m. padidėjo nuo 29 proc. iki 41 proc., tačiau 2011 m. nukrito iki 38 proc. Tarp berniukų šis rodiklis yra taip pat šiek tiek žemesnis 2011 m. (43 proc., o 2007 m. buvo 45 proc.) ir yra nedaug didesnis už 1995 m. rodiklį (41 proc.).

Skirtumas tarp mergaičių ir berniukų „besaikių epizodinių išgertuvių“ rodiklių sumažėjo nuo 12 procentinių punktų 1995 m. iki 5 procentinių punktų 2011 m., bet netgi ir paskutinio tyrimo duomenys rodo, kad 22 ESPAD šalyse daug daugiau berniukų nei mergaičių teigia dalyvavę tokiose išgertuvėse. Kitos trys Šiaurės šalys (Suomija, Islandija ir Norvegija) priklauso 10 ESPAD šalių grupei, kuriose 2011 m. mergaičių ir berniukų rodikliai yra panašūs. Kitos šios grupės priklausančios šalys – dvi Britų salų šalys (Airija ir Jungtinė Karalystė (ribotas palyginamumas)) ir kaimyninės šalys Prancūzija ir Monakas bei kelios kitos šalys įvairiose Europos vietose (Belgija, Flandrija, Estija ir Rusijos Federacija, Maskva).

Besaikių epizodinių išgertuvių rodiklių skalėje dvi Šiaurės šalys užima priešingas pozicijas: 2011 m. Islandijoje mokinių dalis, nurodžiusi per paskutines 30 dienų dalyvavusi besaikėse epizodinėse išgertuvėse, sudarė 13 proc., tuo tarpu šis rodiklis Danijoje yra keturis kartus didesnis (56 proc.). Jokio dėsningo geografinio pasiskirstymo nenustatyta.

Nuo priešpaskutinio iki paskutinio tyrimo besaikių epizodinių išgertuvių rodikliai žymiai išaugo keturiose šalyse (Kipre, Graikijoje, Vengrijoje ir Serbijoje), tuo tarpu reikšmingą sumažėjimą galima konstatuoti devyniose šalyse, kurios pateikė palyginamus duomenis, įskaitant keturias Šiaurės šalis (Farerų Salas, Islandiją, Norvegiją ir Švediją). Didžiausias padidėjimas (apie 10 procentinių punktų) nustatytas Kipre ir Vengrijoje, o mažiausias (9 procentiniais punktais) Farerų Salose ir Islandijoje.

Vidutiniškai beveik šeši iš dešimties mokiniai suvartojo bent vieną standartinį alkoholio vienetą būdami 13 metų ar jaunesni, o 12 proc. tokio amžiaus mokinių buvo nusigėrę. Tokį atsakymą pateikė daugiau berniukų nei mergaičių, ir tendencijos beveik visose šalyse yra panašios.

Suvestinė lentelė. Atrinkti pagrindiniai rezultatai pagal šalį. (Procentais, jeigu nenurodyta kitaip.) ESPAD 2011 m. Spalvomis pažymėti reikšmingi pokyčiai palyginti su 2007 m. duomenimis.

	Rūkymas per pastarąsias 30 dienų	Alkoholio vartojimas per pastarąsias 30 dienų	Besaikės epizodinės išgertuvės per paskutines 30 dienų ^{a)}	Visų dalyvių suvartoto alkoholio kiekis (cl 100%) per paskutinį kartą	Kanapių vartojimas bent kartą gyvenime	Kitų neteisėtų narkotikų vartojimas bent kartą gyvenime, išskyrus kanapes ^{b)}	Nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas bent kartą gyvenime	Inhaliantų vartojimas bent kartą gyvenime ^{c)}
Albanija	13	32	21	3,0	4	6	8	3
Belgija (Flandrija)	26	69	38	4,7	24	9	8	7
Bosnija ir Herc. (SR)	15	47	31	3,6	4	2	4	5
Bulgarija	39	64	48	4,0	24	10	3	4
Kroatija	41	66	54	6,6	18	5	5	28
Kipras	23	70	44	4,5	7	7	11	8
Čekija	42	79	54	5,6	42	8	10	8
Danija ^{d)}	24	76	56	9,7	18	5	4	4
Estija	29	59	53	6,0	24	8	8	15
Farerų Salos	31	44	33	6,2	5	3	2	6
Suomija	34	48	35	7,5	11	3	7	10
Prancūzija	38	67	44	..	39	10	11	12
Vokietija (5 fed. žemės)	33	73	..	5,6	19	8	2	10
Graikija	21	72	45	4,2	8	5	9	14
Vengrija	37	61	45	5,2	19	8	9	10
Islandija	10	17	13	4,8	10	4	8	3
Airija	21	50	40 ^{d)}	6,7	18	6	3	9
Italija	36	63	35	4,1	21	6	10	3
Latvija	43	65	49	5,0	24	9	4	23
Lichtenšteinas	32	66	..	5,1	21	8	2	10
Lietuva	37	63	..	4,3	20	6	13	7
Malta	22	68	56	4,7	10	6	3	14
Moldova	15	..	37	2,7	5	4	2	2
Monakas	38	69	39	..	37	11	14	15
Juodkalnija	12	38	27	3,3	5	5	5	6
Norvegija	14	35	30	7,1	5	2	4	5
Lenkija	28	57	37	5,3	23	7	15	8
Portugalija	29	52	22	5,0	16	8	7	6
Rumunija	29	49	36	3,1	7	5	3	7
Rusijos Fed. (Maskva)	31	37	24	3,8	15	5	2	9
Serbija	20	52	36	4,2	7	3	7	5
Slovakija	39	60	50	5,3	27	7	4	10
Slovėnija	32	65	53	5,4	23	6	5	20
Švedija	21	38	31	7,0	9	4	8	11
Ukraina	29	54	30	4,2	11	4	2	3
Vidurkis	28	57	39	5,1	17	6	6	9
Jungtinė Karalystė	23	65	52	6,7	25	9	3	10

^{a)} Suvartojus penkis ar daugiau standartinių alkoholio vienetų per vieną kartą. Standartinis alkoholio vienetas atitinka vieną bokalą, butelį arba skardinę alaus (apie 50 cl), taurę, butelį arba skardinę sidro (apie 50 cl), 2 stiklines ar butelius alko popso (apie 50 cl), taurę vyno (apie 15 cl), taurėlę spiritinio gėrimo (apie 5 cl arba maišyto gėrimo).

^{b)} Čia įeina amfetaminai, kokainas, krekas, ekstazis, LSD ir kiti haliucinogenai, heroinas ir GHB.

^{c)} Kad „pajustum euforiją“.

^{d)} Kadangi nėra palyginamų 2007 m. duomenų, lyginama su 2003 m. duomenimis, išryškinant didesnius nei 2 procentinių punktų skirtumus.

■ Sumažėjimas ■ Jokių pokyčių ■ Padidėjimas □ Negalima palyginti

Yra mokinių, kurie nurodė per paskutinius 12 mėnesių turėję problemų, susijusių su alkoholio vartojimu. Būdingos problemos – „blogi rezultatai mokykloje ar darbe“ (13 proc.) ir rimtos problemos su draugais ar tėvais (po 12 proc.). Tarp šalių, kuriose daug mokinių nurodė turėję problemų dėl alkoholio vartojimo, – Bulgarija, Čekija, Latvija ir Slovakija.

Su alkoholiu susijusios problemos paprastai dažniau pasitaiko tarp berniukų, pavyzdžiui, muštynės ar nemalonumai su policija. Tačiau kai kurios problemos vienodai dažnai kyla abiejų lyčių atstovams, pavyzdžiui, blogi rezultatai mokykloje ar darbe ar rimtos problemos su tėvais ar draugais.

Nelegalūs narkotikai

Beveik vienas iš trijų mokinių (29 proc.) ESPAD šalyse mano, kad kanapių gauti galima lengvai arba gana lengvai. Tačiau šiuo atžvilgiu tarp šalių pastebimi dideli skirtumai, nuo 59 proc. Čekijoje iki 6 proc. Moldovoje. Kad kanapės yra lengvai prieinamos linkę manyti šiek tiek daugiau berniukų nei mergaičių (atitinkamai 33 proc. ir 28 proc. 2011 m.). Tokia tendencija nustatyta beveik visose šalyse, o 24 šalyse taip manančių berniukų yra žymiai daugiau. Teigiama, kad amfetaminai ir ekstazis nėra taip lengvai prieinami kaip kanapės.

Nuo 1995 m. iki 2003 m. didėjusi neteisėtų narkotikų vartojimo bent kartą gyvenime tendencija 2007 m. nustojo augti: šalių vidurkis tais metais buvo apie 2 procentinius punktus žemesnis nei 2003 m. ir toks išliko 2011 m. 1995 m. 11 proc. mokinių teigė vartoję narkotikus bent kartą gyvenime. 2011 m. šis rodiklis buvo 18 proc. Per paskutinius du tyrimo etapus reikšmingas padidėjimas nustatytas vienuolikoje šalių, o reikšmingas sumažėjimas – aštuoniose; geografinio pasiskirstymo dėsnų nenustatyta nei padidėjimo, nei sumažėjimo atveju; be to, ir padidėjimas, ir sumažėjimas gali būti pastebimas ir didelio, ir mažo narkotikų vartojimo paplitimo šalyse.

2011 m. tyrimo duomenimis vidutiniškai 21 proc. berniukų ir 15 proc. mergaičių yra bandę narkotikus bent kartą gyvenime. Berniukų, kurie yra tai darę, nustatyta žymiai daugiau per visus tyrimus; per paskutinį tyrimą reikšmingai didesnis berniukų skaičius nustatytas daugiau kaip dviejuose trečdaliuose ESPAD šalių.

Nelegalių narkotikų vartojimas įvairiose šalyse yra gana skirtingas. Čekijoje beveik pusė (46 proc.) mokinių prisipažino juos vartoję; Monake ir Prancūzijoje tokių mokinių taip pat nemažas procentas (39 proc.). O Bosnijoje ir Hercegovinoje (Serbų Respublikoje), Farerų Salose, Moldovoje, Juodkalnijoje ir Norvegijoje, priešingai, tik apie 6 proc. mokinių nurodė vartoję narkotikus. Narkotikų vartojimas paprastai mažiau paplitęs pietryčių Europos, Balkanų ir Šiaurės šalyse.

Didžioji dalis mokinių, bandžiusių vartoti nelegalius narkotikus, teigė bandę vartoti kanapes. 2011 m. atliktame tyrime nustatyta, kad bent kartą gyvenime kanapes buvo vartoję 17 proc. mokinių, o 6 proc. buvo bandę vieną ar kelis kitus narkotikus, įrašytus į kitų nelegalių narkotikų sąrašą. Ekstazis ir amfetaminai užima antrą vietą (po 3 proc.), o kokainas, krekas, LSD ir heroinas nurodomi rečiau (1–2 proc.). 2011 m. didžiausia dalis (apie 10 proc.) mokinių, vartojusių bent kartą gyvenime ne kanapes, o kitus narkotikus, nustatyta Belgijoje (Flandrijoje), Bulgarijoje, Prancūzijoje, Latvijoje, Monake ir Jungtinėje Karalystėje (ribotas palyginamumas). 2011 m. tyrimo duomenimis ne kanapes, o kitus narkotikus dažniau yra bandę berniukai negu mergaitės, atitinkamai 7 ir 5 proc. Keturiolikoje šalių tokių berniukų žymiai daugiau, nors yra viena šalis, Monakas, kur daugiau mergaičių nurodė bandžiusios ne kanapes, o kitus narkotikus.

Kaip jau minėta, kanapės yra dažniausiai vartojamas nelegalus narkotikas. Atlikus 2011 m. tyrimą, nustatyta, kad berniukai, vartoję kanapes bent kartą gyvenime, vidutiniškai sudaro 19 proc., o mergaitės – 14 proc.; 27 šalyse tokių berniukų dalis buvo daug didesnė nei mergaičių. 2011 m. tyrimo duomenimis, didžiausio paplitimo šalių, t. y. Čekijos (42 proc.), Prancūzijos ir Monako, skaičiai ir mažiausio paplitimo šalių, t. y. Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos (Serbų Respublikos), Farerų salų, Moldovos, Juodkalnijos ir Norvegijos, skaičiai labai skiriasi, atitinkamai 38 proc. ir 4–5 proc. kiekvienoje iš nurodytų šalių. Nuo 2007 m. iki 2011 m. mokinių, kurie yra bandę kanapes, dalis žymiai padidėjo vienuolikoje šalių, o sumažėjo penkiose. Didžiausias padidėjimas nustatytas Prancūzijoje ir Monake (8–9 procentiniais punktais), o didžiausias sumažėjimas

Rusijos Federacijoje (Maskvoje) (11 procentinių punktų).

Kanapes vartoję per paskutinius 12 mėnesių nurodė 13 proc. visų mokinių, 15 proc. berniukų ir 11 proc. mergaičių, o per paskutines 30 dienų kanapes buvo vartoję 8 proc. berniukų ir 5 proc. mergaičių (vidurkis 7 proc.). Daugumoje, t. y. 27 šalyse, kanapes per paskutines 30 dienų buvo vartoję daug daugiau berniukų nei mergaičių. Didžiausio paplitimo šalyse (Prancūzijoje ir Monake) daugiau kaip vienas iš penkių mokinių nurodė vartojęs kanapes per paskutines 30 dienų, tuo tarpu Albanijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje (Serbų Respublikoje), Farerų Salose, Moldovoje, Norvegijoje ir Rumunijoje kanapes per paskutines 30 dienų buvo vartoję tik 1–2 proc.

Santykinai didelis kanapių vartojimo paplitimas tarp jaunimo Europoje kelia susirūpinimą dėl galimų neigiamų padarinių atskiriems asmenims ir visai visuomenei. Siekiant įvertinti su kanapių vartojimu susijusių riziką ir gauti atitinkamus duomenis, trylikoje (iš 36) ESPAD šalių buvo naudojamas papildomas klausimyno modulis. 2011 m. vienas iš trijų (33 proc.) kanapių vartotojų per paskutinius 12 mėnesių buvo priskirtas padidintos rizikos grupei, kuri gali turėti su kanapėmis susijusių problemų. Didelės rizikos grupei priskirtų vartotojų dalis nacionalinėse imtyse svyravo nuo 1 iki 9 proc., o bendras visų šalių vidurkis buvo 5 proc. Tik nedaugelyje šalių nelegalius narkotikus bandžiusių mokinių dalis 2011 m. buvo mažesnė nei 1995 m. Ryškiausias pavyzdys yra Airija, kur 1995 m. narkotikus bandžiusių mokinių dalis sudarė 37 proc., o 2011 m. tik 19 proc. Per tą patį laikotarpį narkotikus bandžiusių mokinių dalis sumažėjo nuo 12 proc. iki 7 proc. Farerų Salose, o Jungtinėje Karalystėje narkotikus bandžiusių mokinių dalis sumažėjo nuo 42 proc. 1995 m. iki 29 proc. 2007 m.

Bendras įspūdis toks, kad nelegalių narkotikų vartojimas ESPAD šalyse, nuo 1995 m. (11 proc.) iki 2003 m. (20 proc.) augęs, nustojo augti 2003 m., nes ir 2007 m., ir 2011 m. vidutinis narkotikų vartojimo paplitimas buvo 18 proc.

Kitos medžiagos

Nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas daugiausia paplitęs Lietuvoje, Monake ir

Lenkijoje, kur, atliekant 2011 m. tyrimą, apie 14 proc. mokinių nurodė juos vartoję; mažiausiai mokinių (2 proc.), vartojusių nepaskirtus raminamuosius ir migdomuosius vaistus, nustatyta Farerų Salose, Vokietijoje (penkiose federacinėse žemėse), Lichtenšteine, Moldovoje, Rusijos Federacijoje (Maskvoje) ir Ukrainoje. 2011 m. vidutiniškai daugiau mergaičių nei berniukų nurodė vartoję tokius nepaskirtus vaistus (atitinkamai 8 proc. ir 5 proc.). Ši tendencija pastebima ir atskirose šalyse: paskutinio tyrimo metu 18 šalių mergaičių, vartojusių tokius vaistus, buvo žymiai daugiau nei berniukų. Nepaisant to, kad 2007–2011 m. užregistruotas žymus padidėjimas trijose šalyse ir sumažėjimas septyniose, bendras skaičius 1995–2011 m. laikotarpiu buvo gana stabilus (apie 7–8 proc.).

2011 m. vidutinė mokinių dalis, kuri svaiginosi alkoholiu kartu su tabletėmis, yra mažesnė (6 proc.) nei 1999 m. (9 proc.); tokia mažėjimo tendencija pastebima tarp abiejų lyčių. Be to, ir skaičių skirtumas tarp abiejų lyčių yra mažesnis (7 proc. mergaičių ir 5 proc. berniukų).

Nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų tablečių maišymas su alkoholiu yra vienintelis neteisėtų medžiagų vartojimo būdas, kuris per visus penkis tyrimus buvo daugiau būdingas mergaitėms nei berniukams.

Nuo pirmojo tyrimo 1995 m. iki 2007 m. inhaliantų vartojimas bent kartą gyvenime žymiau nesikeitė, ir bendras visų šalių lygis buvo 8–9 proc. Tačiau tarp dviejų paskutinių tyrimų pastebėtas nežymus padidėjimas nuo 8 proc. iki 10 proc. Anksčiau berniukai 1–2 procentiniais punktais lenkė mergaites, bet 2011 m. inhaliantus vartojusių abiejų lyčių atstovų dalis buvo tokia pat (10 proc.). To niekada nėra buvę anksčiau.

Inhaliantų vartojimas bent kartą gyvenime žymiai padidėjo beveik pusėje šalių (15 iš 36), kurios 2007 m. ir 2011 m. pateikė palyginamus duomenis, o žymiai sumažėjo septyniose šalyse.

Įspūdingiausiai, t. y. per pusę (nuo 16 proc. 2007 m. iki 8 proc. 2011 m.) inhaliantus bandžiusių mokinių dalis sumažėjo Kipre, kur anksčiau tokių mokinių dalis buvo didžiausia. Tarp dviejų paskutinių tyrimų nustatyti ir žymaus padidėjimo atvejai. Vienas iš pavyzdžių – Kroatija (padidėjimas nuo 11 iki

28 proc.), kitas – Latvija (padidėjimas nuo 13 iki 23 proc.). 2011 m. šios dvi šalys užėmė pirmąsias vietas pagal inhaliantų vartojimą, kitame sąrašo gale yra Moldova, kur inhaliantus vartojusių mokinių dalis sudarė 2 proc.

Kelių narkotikų vartojimas analizuojamas atskirame ataskaitos skyriuje. Palyginti su 2007 m., padėtis 2011 m. buvo gana stabili. Abiejų tyrimų duomenimis, bendras kelių narkotikų (dviejų ar daugiau medžiagų) vartojimo paplitimas tarp 29 šalių, iš kurių gauti palyginamieji duomenys, buvo arti 9 proc. Tai panašiai tiek, ar netgi daugiau, kaip ir nelegalių narkotikų, išskyrus kanapes, vartojimas. Trijų ar daugiau medžiagų vartojimo paplitimas kiekvieno tyrimo metu buvo 3,5 proc. Kelių narkotikų vartojimas susijęs su netinkamu elgesiu, pavyzdžiui, elgesiu, dėl kurio mokinys turi problemų su policija, įsivelia į muštynes, turi lytinių santykių, nenaudodamas prezervatyvo, ar praleidžia pamokas.

Jokio aiškaus geografinio šiame skyriuje apžvelgtų medžiagų vartojimo paplitimo dėsningumo nenustatyta.

Baigiamosios pastabos

Gera žinoma, kad tarp asmens vartojamų medžiagų dažnai yra tam tikras ryšys. 2011 m. tyrime tarp vartojamų medžiagų nustatytas ryšys ir visų tirtų šalių lygmeniu: galima daryti išvadą, kad šalyse, kuriose daug mokinių nurodo vartoję alkoholį ir dalyvavę besaikėse epizodinėse išgertuvėse per pastarąsias 30 dienų, tikėtina, kad daugiau mokinių nurodys vartoję neteisėtus narkotikus ir inhaliantus, ir atvirkščiai. 2011 m. kiekvienos šalies tyrimo rezultatai apžvelgiami remiantis aštuoniais pagrindiniais rodikliais: rūkymas per paskutines 30 dienų, alkoholio vartojimas per paskutines 30 dienų, alkoholio kiekis (100 % alkoholio), suvartotas per paskutines išgertuves, dalyvavimas besaikėse epizodinėse išgertuvėse per pastarąsias 30 dienų, marihuanos ar hašišo (kanapių) vartojimas bent kartą gyvenime, neteisėtų narkotikų, išskyrus kanapes, vartojimas bent kartą gyvenime, nepaskirtų raminamųjų ar migdomųjų vaistų vartojimas bent kartą gyvenime ir inhaliantų vartojimas bent kartą gyvenime.

Atskirų šalių aštuoni pagrindiniai rodikliai lyginami su visų šalių vidurkiu. Šalys, kurių rodikliai dažniausiai būna artimi vidurkiui, yra Lenkija ir Portugalija. Maži paplitimo rodikliai nustatyti Islandijoje ir Albanijos kaimyninėse šalyse, Bosnijoje ir Hercegovinoje (Serbų Respublikoje), Moldovoje ir Juodkalnijoje. Sunkiau nustatyti didelio narkotikų vartojimo paplitimo šalis; nėra šalies, kurios visi rodikliai viršytų vidurkį. Tačiau kaip didelio narkotikų vartojimo paplitimo šalis galima paminėti Čekiją, Estiją, Prancūziją, Latviją, Monaką ir Slovėniją. Aiškaus geografinio šalių pasiskirstymo šiuo atžvilgiu nenustatyta.

Bendros svaiginamųjų medžiagų vartojimo tendencijos visose šalyse, iš kurių gauti visų penkių tyrimų duomenys, yra šiek tiek skirtingos priklausomai nuo to, pagal kurį konkretų rodiklį yra vertinama. Rūkymas per pastarąsias 30 dienų mažėjo nuo 1999 m. iki 2007 m. ir 2011 m. išliko toks pat kaip ir 2007 m.

Galima pastebėti, kad nuo 2003 m. šiek tiek mažėjo alkoholio vartojimas per pastarąsias 30 dienų. 1995–2007 m. laikotarpiu pastebimas besaikių epizodinių išgertuvių rodiklio augimas (9 procentiniais punktais). Dažniausiai tai paaiškinama tuo, kad keliose šalyse daugiau mergaičių nurodė dalyvavę tokiose išgertuvėse. Tačiau atrodo, kad ši augimo tendencija sustojo, nes 2011 m. skaičiai yra mažesni ir tarp berniukų, ir tarp mergaičių.

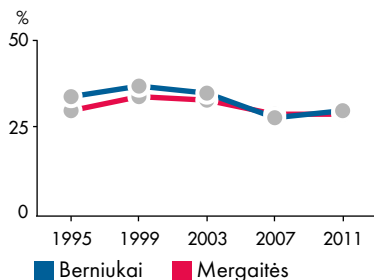
Nelegalių narkotikų, dažniausiai kanapių, vartojimo bent kartą gyvenime rodiklio augimas, užfiksuotas 1995–2003 m. laikotarpiu, taip pat sustojo; 2007 m. ir 2011 m. skaičiai yra 3 procentiniais punktais mažesni už 2003 m. rodiklius. Nelegalių narkotikų, išskyrus kanapes, vartojimas didėjo 1995–1999 m. laikotarpiu, bet nuo to laiko laikosi gana stabiliai.

Nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas bent kartą gyvenime beveik nesikeičia per visus penkis tyrimus. Tą patį galima pasakyti apie inhaliantus, nors 2011 m. skaičius yra truputį didesnis nei 2007 m.

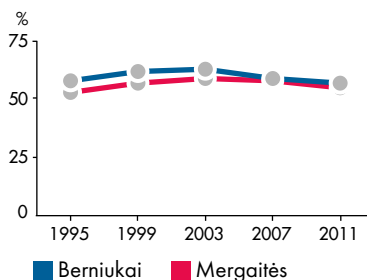
Bet nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojime bent kartą gyvenime galima pastebėti vieną išimtį: pagrindiniai berniukų rodikliai yra didesni už mergaičių rodiklius, nustatytus per pirmąjį

Suvestiniai rodikliai

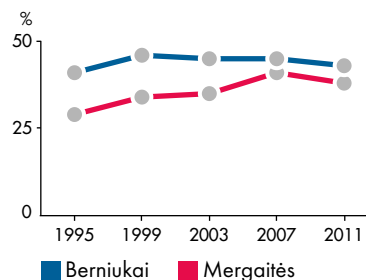
Aštuonių pagrindinių rodiklių kitimo tendencijos pagal lytį. 1995–2011 m. 14–26 šalių, kurios pateikė duomenis, procentiniai vidurkiai (jei nenurodyta kitaip).

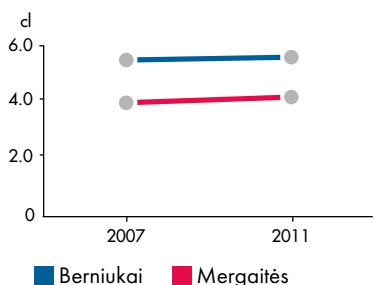
Rūkymas per pastarąsias 30 dienų. 19 šalių vidurkiai, procentais.

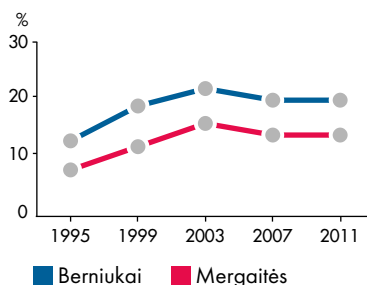
Alkoholio vartojimas per pastarąsias 30 dienų. 18 šalių vidurkiai.

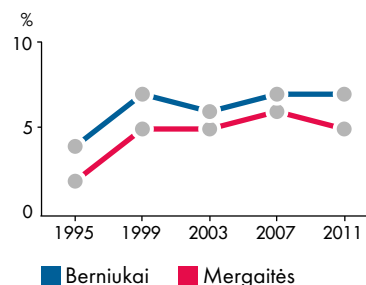
Dalis apklaustųjų, kurie nurodė, kad išgėrė penkis ar daugiau standartinius alkoholio vienetų per vieną kartą per pastarąsias 30 dienų. 14 šalių vidurkiai. (Standartinis alkoholio vienetas atitinka vieną bokalą, butelį arba skardinę alaus (apie 50 cl), taurę, butelį arba skardinę sidro (apie 50 cl), 2 stiklines ar butelius alkooposo (apie 50 cl), taurę vyno (apie 15 cl), taurėlę spiritinio gėrimo (apie 5 cl arba maišyto gėrimo).

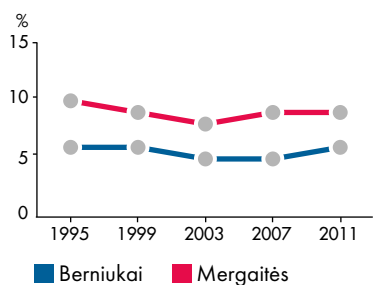
Suvaroto alkoholio vidurkis per paskutinę alkoholio vartojimo dieną tarp mokinių, kurie nurodė tą dieną vartoję kokį nors alkoholį. 26 šalių vidurkiai. (Centilitrais 100% alkoholio)

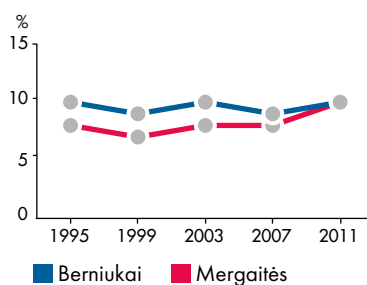
Marihuanos arba hašišo vartojimas bent kartą gyvenime. 19 šalių vidurkiai.

Nelegalių narkotikų vartojimas bent kartą gyvenime, išskyrus marihuaną ir hašišą. 19 šalių vidurkiai. (Čia įeina amfetaminai, kokainas, krekas, ekstazis, LSD ir kiti haliucinogenai, heroinas ir (nuo 2007 m.) GHB.

Nepaskirtų ramiamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas bent kartą gyvenime. 19 šalių vidurkiai.

Inhaliantų vartojimas bent kartą gyvenime. 17 šalių vidurkiai.

tyrimą. Tačiau atliekant 2011 m. tyrimą pastebėta, kad rūkymo bent kartą gyvenime ir alkoholio vartojimo bent kartą gyvenime ir per pastarąsias 30 dienų rodiklių skirtumas tarp lyčių beveik išnyko. Žymiai sumažėjo ir besaikių epizodinių išgertuvių per pastarąsias 30 dienų berniukų ir mergaičių rodiklių skirtumas.

Tačiau atskirų šalių tendencijos skiriasi nuo bendro vaizdo; tai galima pastebėti iš aštuonių pagrindinių rodiklių suvestinėje lentelėje, pažymėtų skirtingomis spalvomis. Analizuojant nuo 2007 m. iki 2011 m. įvykusius pokyčius matyti, kad Bosnijos ir Hercegovinos (Serbų Respublikos) mokinių visi aštuoni rodikliai yra mažesni 2011 m. Gana daug 2011 m. rodiklių sumažėjo Maltoje (6), Islandijoje, Norvegijoje ir Rusijos Federacijoje (Maskvoje) (5). Islandijoje ir Norvegijoje sumažėjo visi su alkoholio vartojimu susiję rodikliai, o kanapių ir kitų narkotikų išskyrus kanapes vartojimo bent kartą gyvenime rodikliai sumažėjo Maltoje ir Rusijos Federacijoje (Maskvoje).

Islandijoje mažėjimo tendencija tęsiasi nuo pirmųjų tyrimų, todėl Islandiją galima laikyti alkoholio ir kitų medžiagų mažo vartojimo lydere.

Žymiai padidėjo šeši iš aštuonių pagrindinių rodiklių Kipre, penki Graikijoje, Vengrijoje ir Juodkalnijoje. 2011 m. Kipre mokiniai nurodė vartoję daugiau alkoholio ir neteisėtų narkotikų, bet dalis mokių, kurie vartojo inhaliatus, sumažėjo per pusę. Graikijoje ir Vengrijoje padidėjo besaikių epizodinių išgertuvių rodiklis ir alkoholio kiekiai, suvartoti per paskutines išgertuves. Juodkalnijoje rodikliai padidėjo, bet jie pradėjo didėti nuo gana žemo lygio, kuris buvo nustatytas per ankstesnius tyrimus.

Pagrindinis rodiklis, kuris žymiai padidėjo 2011 m. lyginant su 2007 m. daugelyje šalių (15), yra inhaliantų vartojimas. Kiti rodikliai, kurie tuo pačiu laikotarpiu padidėjo, bet ne tokiam dideliame skaičiuje šalių, yra kanapių vartojimas bent kartą gyvenime (11) ir alkoholio suvartojimo per paskutines išgertuves vidurkis (10).

Pagrindiniai rodikliai, kurie žymiai sumažėjo 2011 m. lyginant su 2007 m. didžiausiame skaičiuje

šalių, yra alkoholio vartojimas per pastarąsias 30 dienų (11 šalių) ir besaikis alkoholio vartojimas per tą patį laikotarpį (taip pat 11 šalių).

Apžvelgus tris rodiklius (besaikės epizodinės išgertuvės, kanapių vartojimas bent kartą gyvenime ir neteisėtų narkotikų, išskyrus kanapes, vartojimas) nuo 1995 m. iki 2011 m., matyti, kad daugumoje šalių skaičiai 2011 m. išliko beveik nepakitę arba yra šiek tiek didesni. Ryškiausi padidėjo mokinių, dalyvavusių besaikėse epizodinėse išgertuvėse, dalis Kroatijoje, Vengrijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje (21–30 procentinių punktų). Didžiausias kanapių vartojimo bent kartą gyvenime padidėjimas nustatytas Čekijoje (daugiausia didėjo iki 2003 m.) ir Slovakijoje (nors 2011 m. Slovakijos rodikliai yra žymiai mažesni nei 2007 m.) (17–20 procentinių punktų). Išskyrus kelias išimtis, šios šalys yra rytinėje Europos dalyje.

Besaikių epizodinių išgertuvių per pastarąsias 30 dienų rodiklio mažėjimas nustatytas Islandijoje (23 procentiniais punktais), taip pat Suomijoje (iki 2007 m.) ir Ukrainoje (po 16 procentinių punktų). Kanapių vartojimas bent kartą gyvenime sumažėjo 19 procentinių punktų Airijoje ir 12 procentinių punktų Jungtinėje Karalystėje (iki 2007 m.). Šios dvi šalys yra vienintelės, kuriose žymiai sumažėjo nelegalių narkotikų, išskyrus kanapes, vartojimas bent kartą gyvenime: 12 procentinių punktų Jungtinėje Karalystėje (nuo 1995 m. iki 2007 m.) ir 10 procentinių punktų Airijoje. Išskyrus Ukrainą, šios šalys yra Vakarų Europoje.

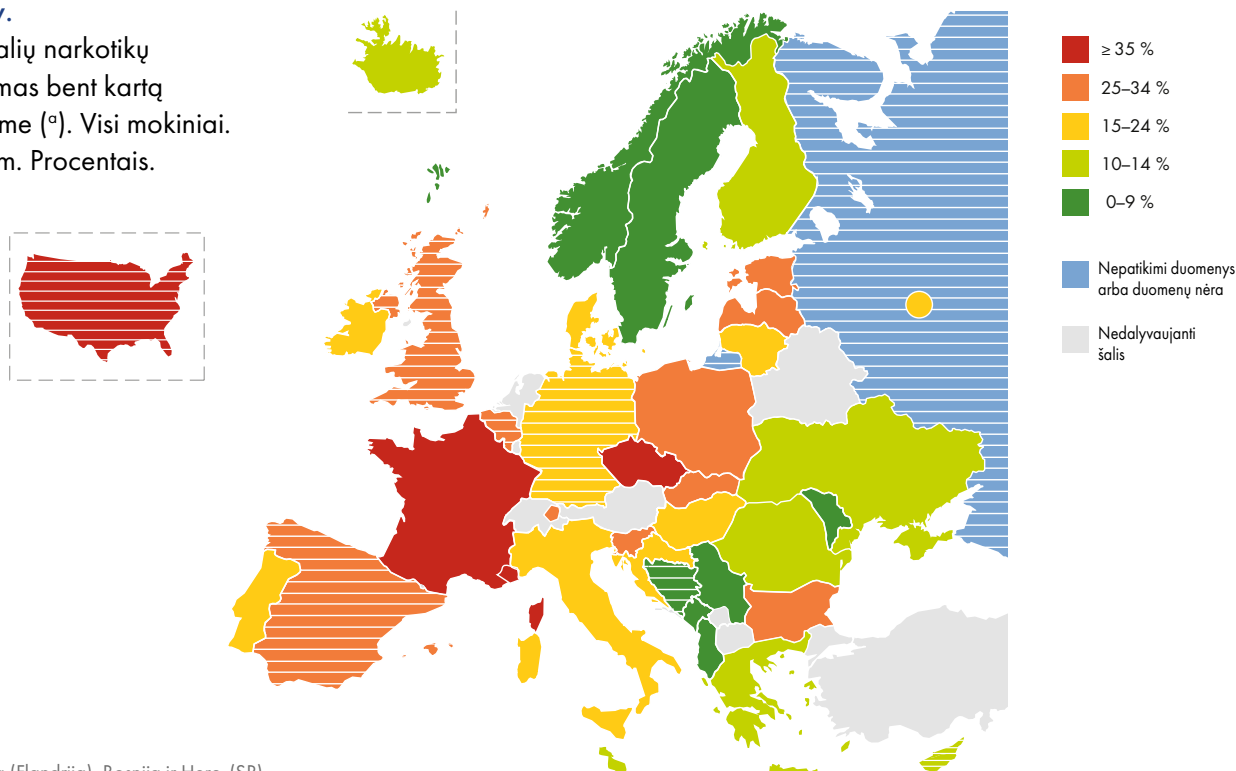
Žinoma, yra ir daugiau pavyzdžių, rodančių, kad šalys (šalių grupės) juda panašia kryptimi; vienas tokių pavyzdžių – sumažėjęs suvartoto alkoholio kiekis kai kuriose Šiaurės šalyse. Taigi, yra dar daug būdų, kaip galima analizuoti ESPAD duomenis; tikimasi, kad ESPAD tyrėjai ir jų kolegos iš kitų šalių ateityje daugiau naudosis ESPAD duomenų bazėmis ir praplės mūsų žinias apie jaunų europiečių įvairių medžiagų vartojimą.

Išsami 2001 m. ESPAD ataskaita skelbiama tinklalapyje:
<http://www.espad.org/espad-reports>

Pagrindiniai su narkotikų vartojimu susiję rodikliai

1a pav.

Nelegalių narkotikų vartojimas bent kartą gyvenime ^(a). Visi mokiniai. 2011 m. Procentais.

(¹) Belgija (Flandrija), Bosnija ir Herc. (SR), Kipras, Vokietija (5 fed. žemės.) ir Rusijos Federacija (Maskva): ribota geografinė apimtis.

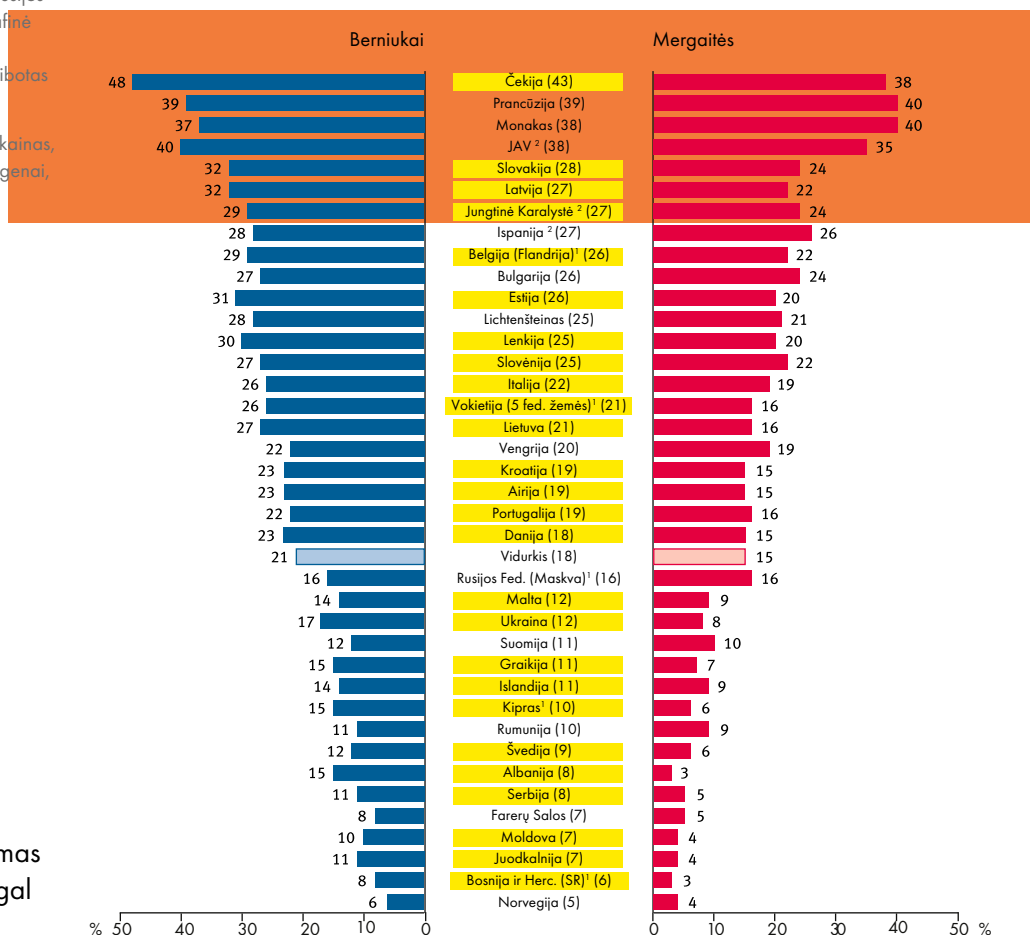
(²) Ispanija, Jungtinė Karalystė ir JAV: ribotas palyginamumas.

(^a) Čia įeina kanapės, amfetaminai, kokainas, krekas, ekstazis, LSD ir kiti haliucinogenai, heroinas ir GHB.

Reikšmingi skirtumai tarp berniukų ir mergaičių

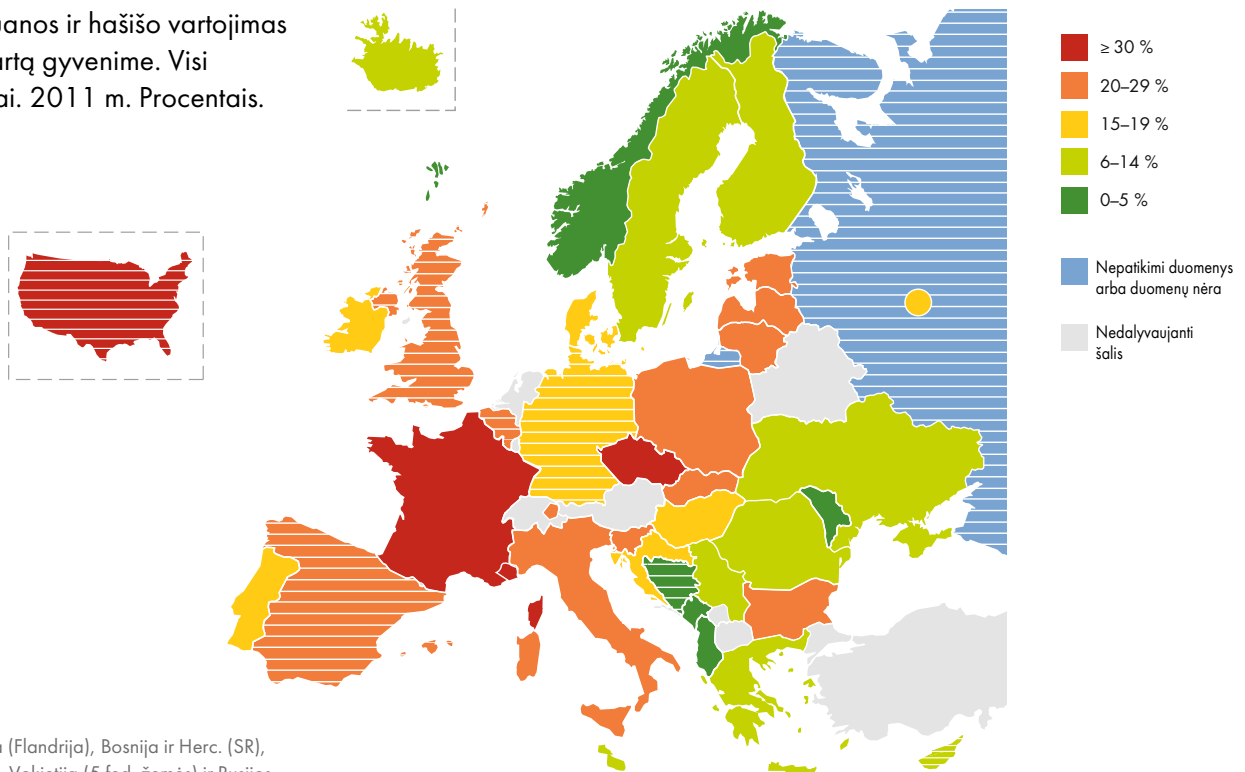
1b pav.

Nelegalių narkotikų vartojimas bent kartą gyvenime ^(a) pagal lytį. 2011 m. Procentais.

2a pav.

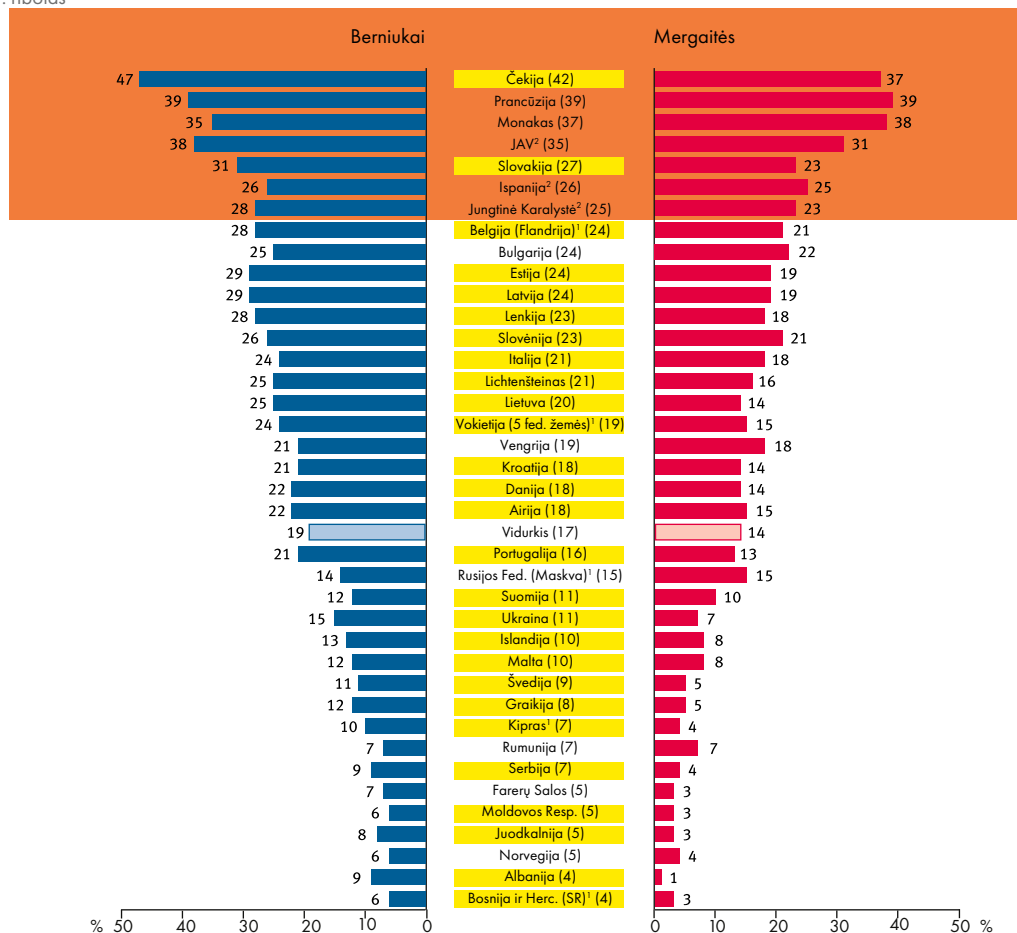
Marihuanos ir hašišo vartojimas bent kartą gyvenime. Visi mokiniai. 2011 m. Procentais.

(¹) Belgija (Flandrija), Bosnija ir Herc. (SR), Kipras, Vokietija (5 fed. žemės) ir Rusijos Federacija (Maskva): ribota geografinė aprėptis.

(²) Ispanija, Jungtinė Karalystė ir JAV: ribotas palyginamumas.

Reikšmingi skirtumai tarp berniukų ir mergaičių

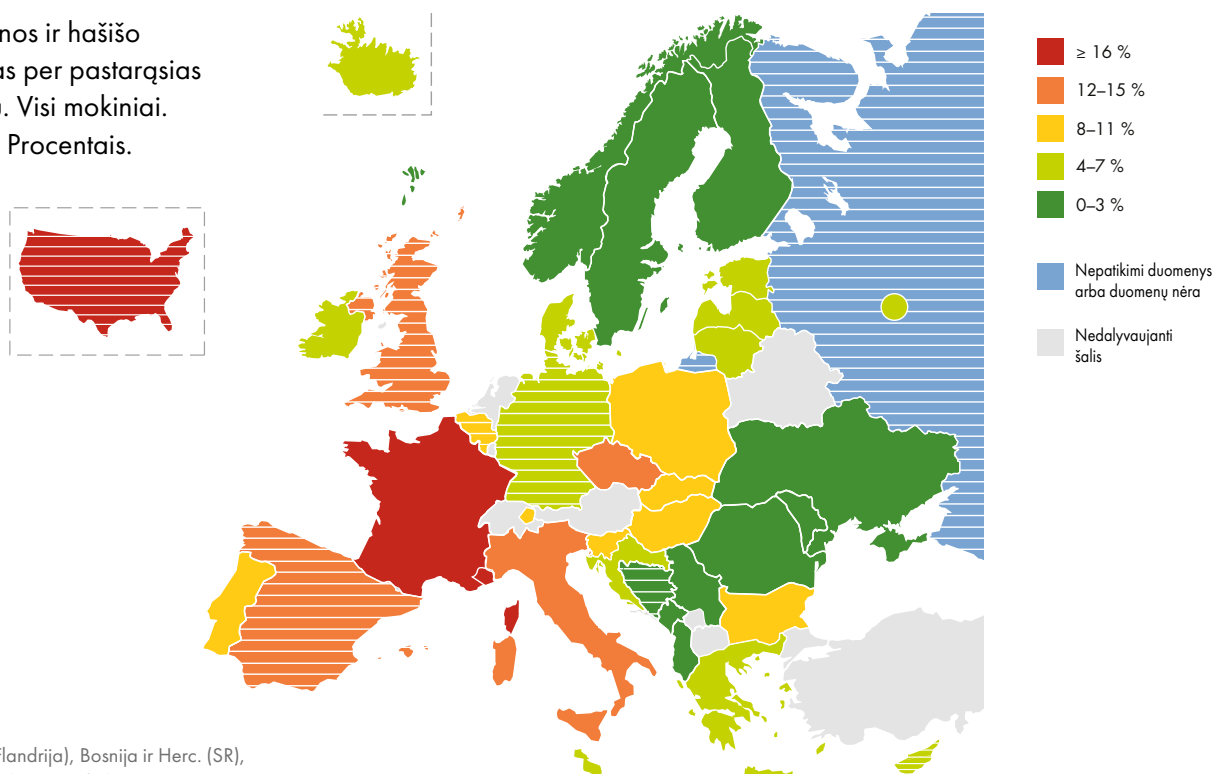

2b pav.

Marihuanos ir hašišo vartojimas bent kartą gyvenime pagal lytį. 2011 m. Procentais.

3a pav.

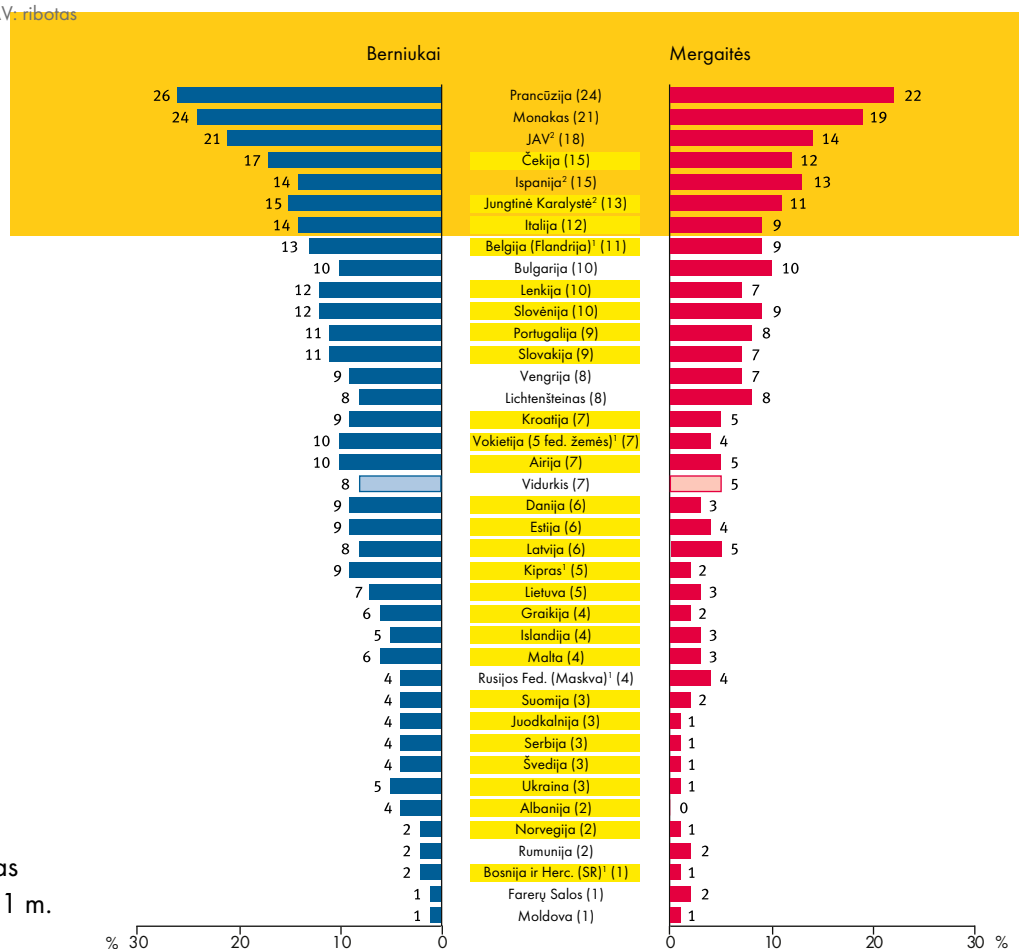
Marihuanos ir hašišo
vartojimas per pastarąsias
30 dienų. Visi mokiniai.
2011 m. Procentais.

(¹) Belgija (Flandrija), Bosnija ir Herc. (SR), Kipras, Vokietija (5 fed. žemės) ir Rusijos Federacija (Maskva): ribota geografinė aprėptis.

(²) Ispanija, Jungtinė Karalystė ir JAV: ribotas palyginamumas.

Reikšmingi skirtumai tarp berniukų ir mergaičių

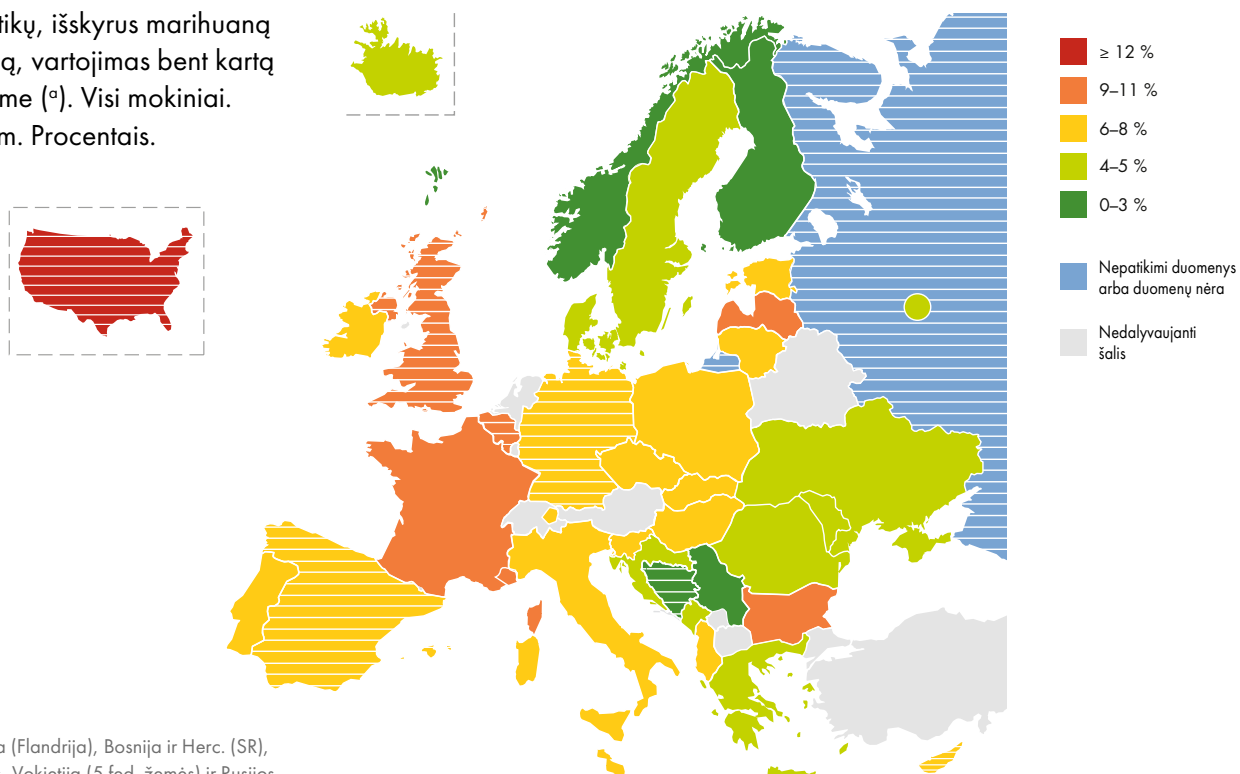

3b pav.

Marihuanos ir hašišo
vartojimas per pastarąsias
30 dienų pagal lytį. 2011 m.
Procentais.

4a pav.

Narkotikų, išskyrus marihuaną ir hašišą, vartojimas bent kartą gyvenime ^(a). Visi mokiniai. 2011 m. Procentais.

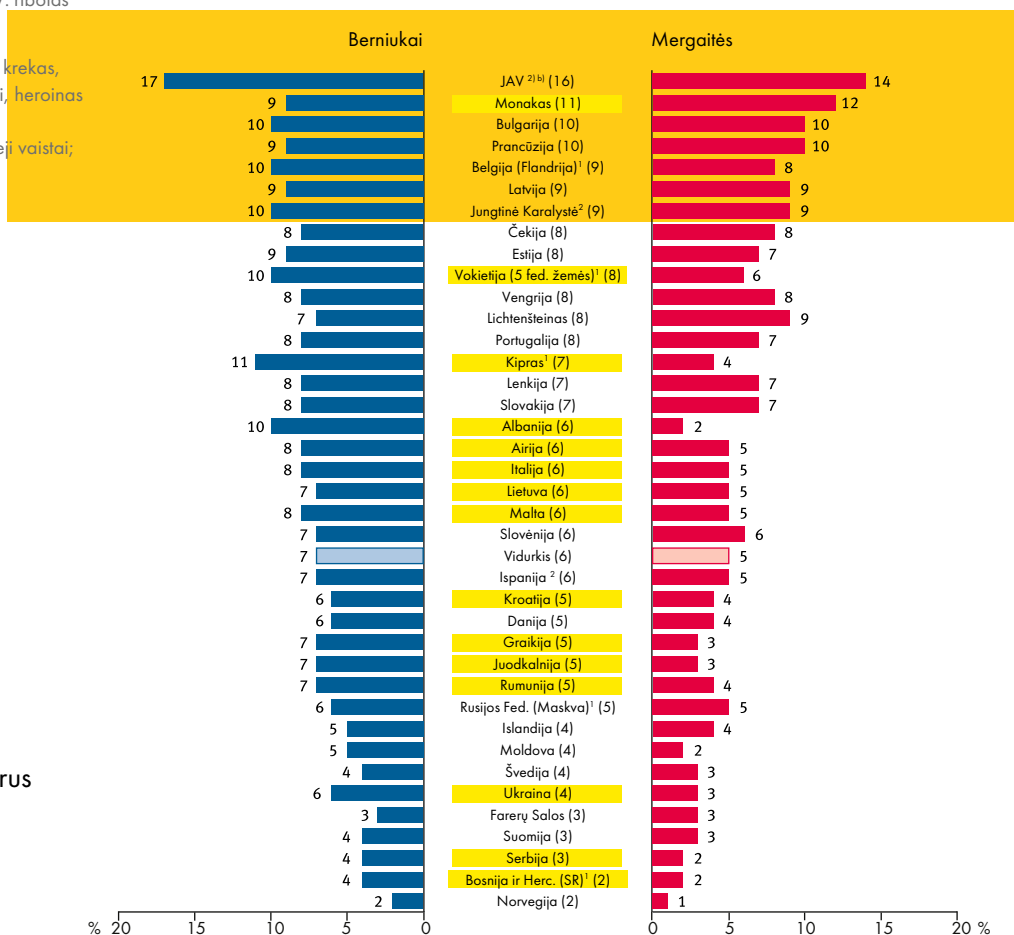
⁽¹⁾ Belgija (Flandrija), Bosnija ir Herc. (SR), Kipras, Vokietija (5 fed. žemės) ir Rusijos Federacija (Maskva): ribota geografinė aprėptis.

⁽²⁾ Ispanija, Jungtinė Karalystė ir JAV: ribotas palyginamumas.

^(a) Čia įeina amfetaminai, kokainas, krekas, ekstazis, LSD ir kiti haliucinogenai, heroinas ir GHB.

^(b) Čia įeina raminamieji ir migdomieji vaistai; neįeina ekstazis ir GHB.

Reikšmingi skirtumai tarp berniukų ir mergaičių

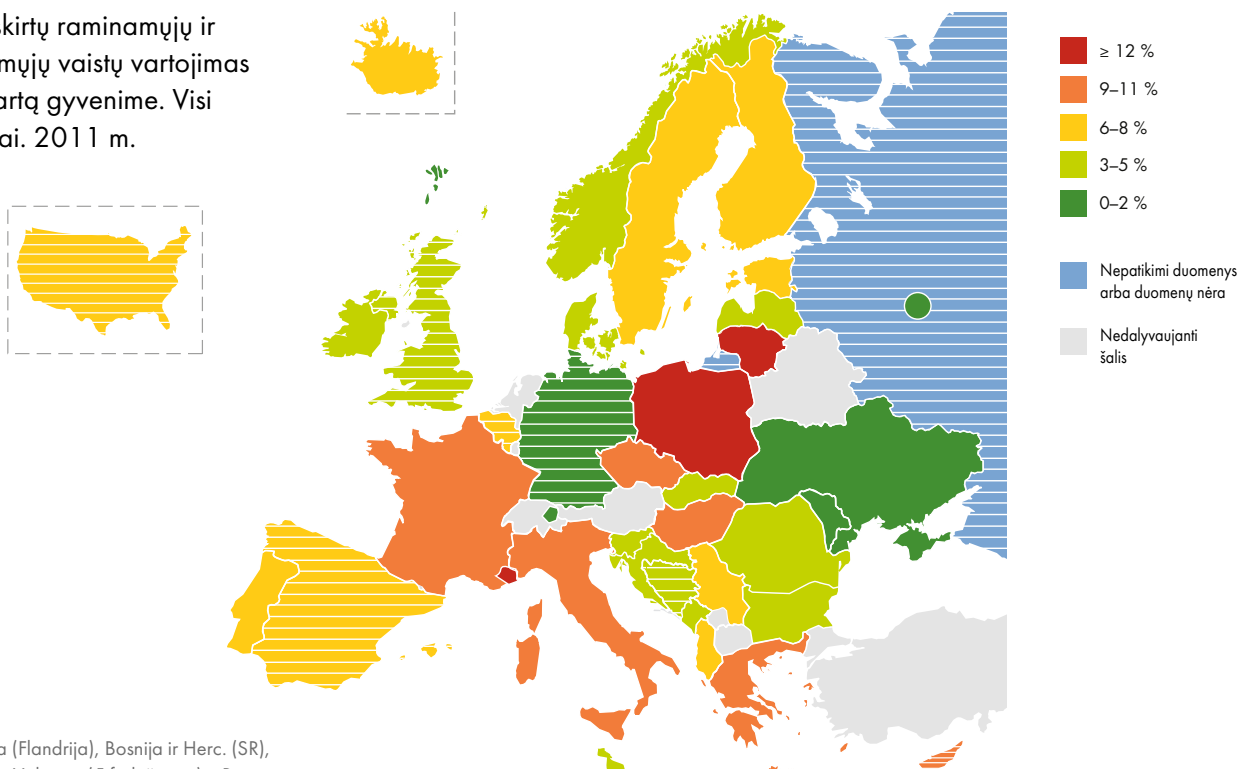

4b pav.

Neteisėtų narkotikų, išskyrus marihuaną ir hašišą vartojimas bent kartą gyvenime ^(a) pagal lytį. 2011 m. Procentais.

5a pav.

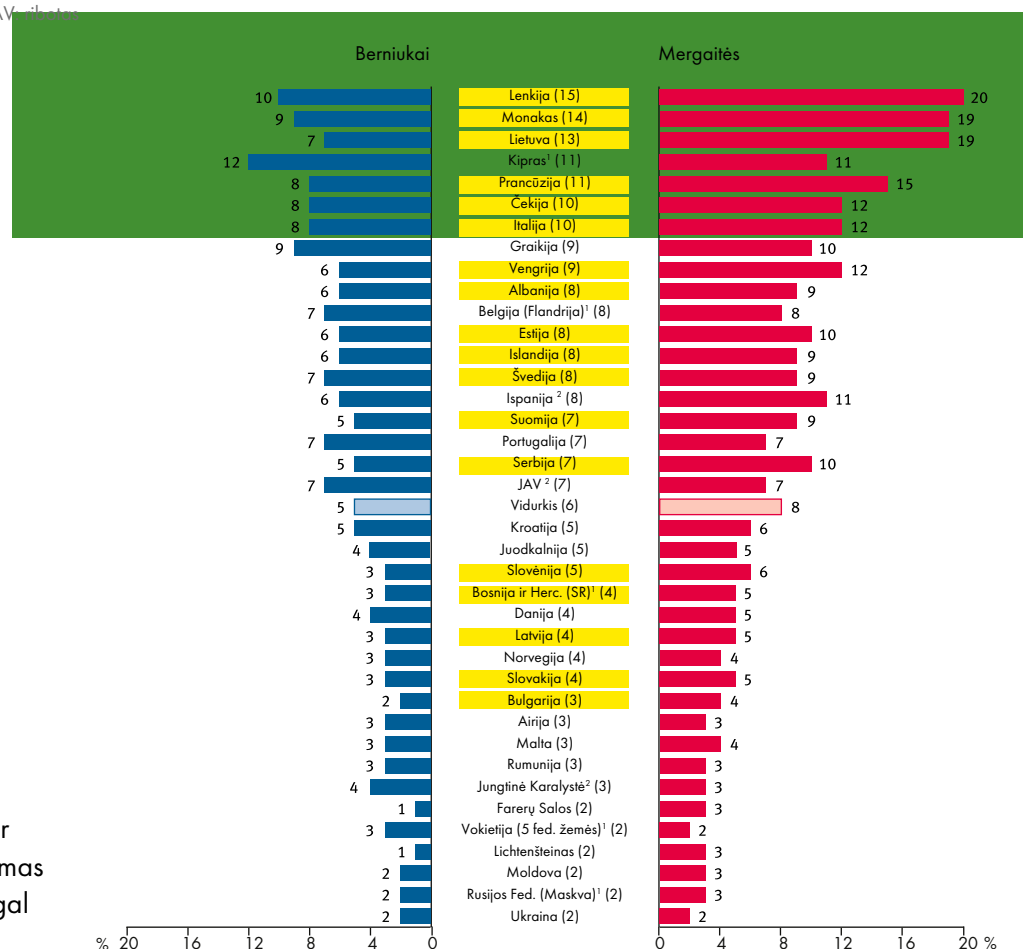
Nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas bent kartą gyvenime. Visi mokiniai. 2011 m.

(¹) Belgija (Flandrija), Bosnija ir Herc. (SR), Kipras, Vokietija (5 fed. žemės) ir Rusijos Federacija (Maskva): ribota geografinė aprėptis.

(²) Ispanija, Jungtinė Karalystė ir JAV: ribotas palyginamumas.

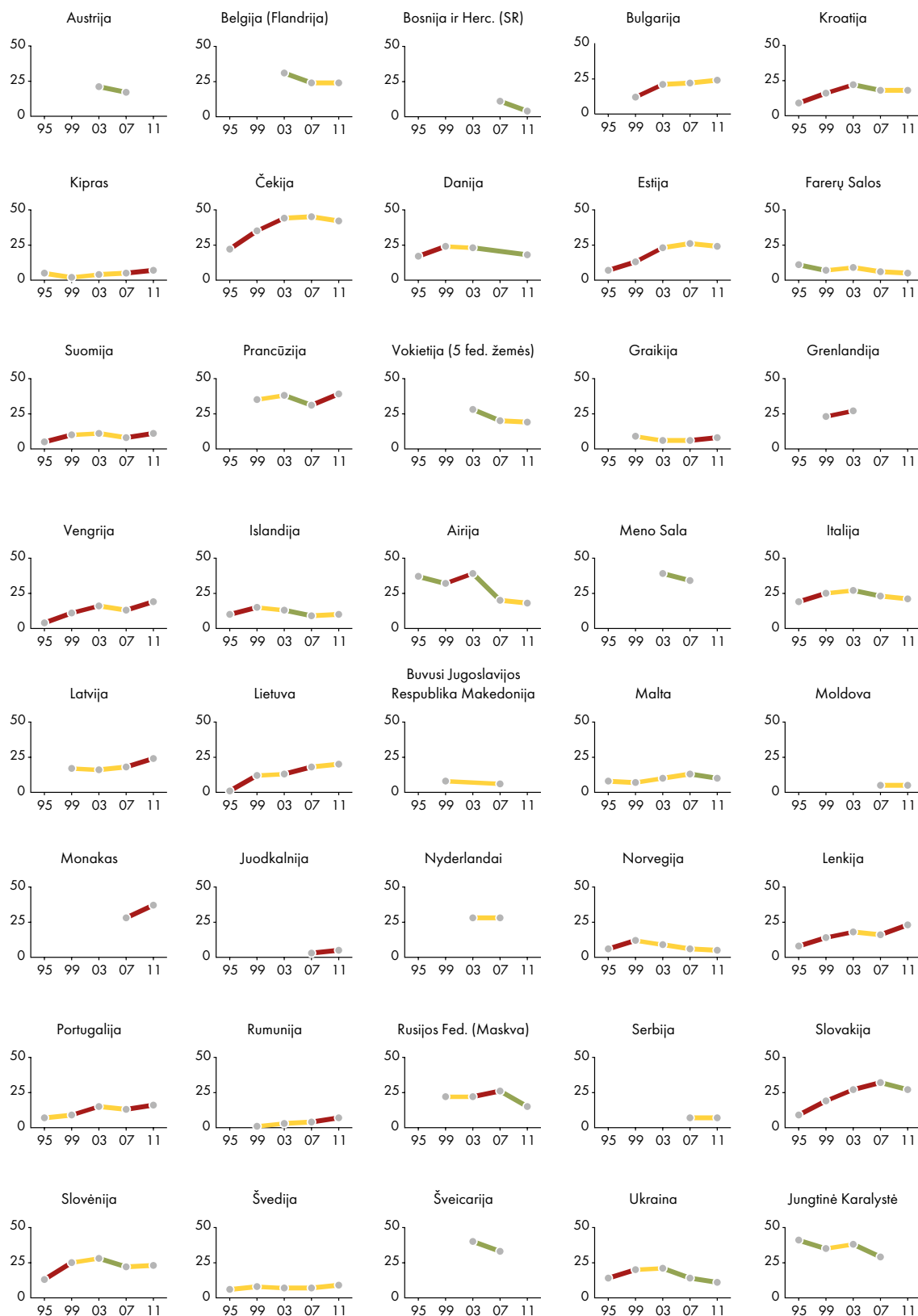
Reikšmingi skirtumai tarp berniukų ir mergaičių

5b pav.

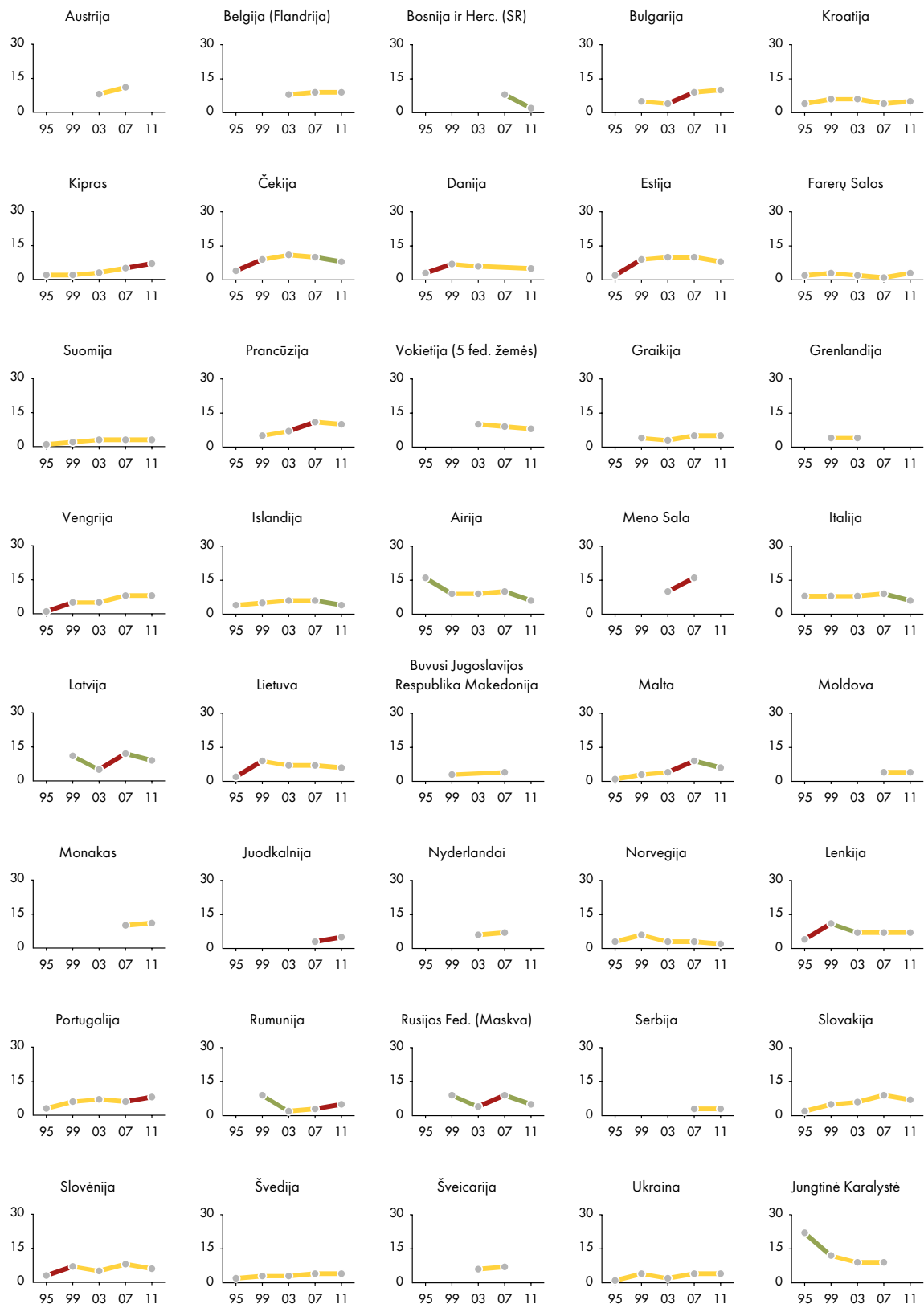
Nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas bent kartą gyvenime pagal lytį. 2011 m. Procentais.

6 pav. Marihuanos ir hašišo vartojimas bent kartą gyvenime pagal šalis. 1995–2011 m. Procentais.

Pastaba: Pokyčių šalyse 2007–2011 m. laikotarpiu skirtumai patikrinti statistinio reikšmingumo atžvilgiu, išskyrus tris šalis (Daniją, Jungtinę Karalystę ir Norvegiją), kur tokių patikrinimų nebuvo įmanoma atlikti. Mažiau kaip keturis procentinius punktus sudarantys pokyčiai nepripažįstami tikrais pokyčiais. Rodiklių sumažėjimas pažymėtas žaliai, padidėjimas – raudonai, nepakitusi padėtis – geltonai.

7 pav. Neteisėtų narkotikų vartojimas, išskyrus marihuaną ir hašišą, pagal šalis. 1995–2011 m. Procentais.

Pastaba: Pokyčių šalyse 2007–2011 m. laikotarpiu skirtumai patikrinti statistinio reikšmingumo atžvilgiu, išskyrus tris šalis (Daniją, Jungtinę Karalystę ir Norvegiją), kur tokių patikrinimų nebuvo įmanoma atlikti. Mažiau kaip keturis procentinius punktus sudarantys pokyčiai nepripažįstami tikrais pokyčiais. Rodiklių sumažėjimas pažymėtas žaliais, padidėjimas – raudonai, nepakitusi padėtis – geltonai.

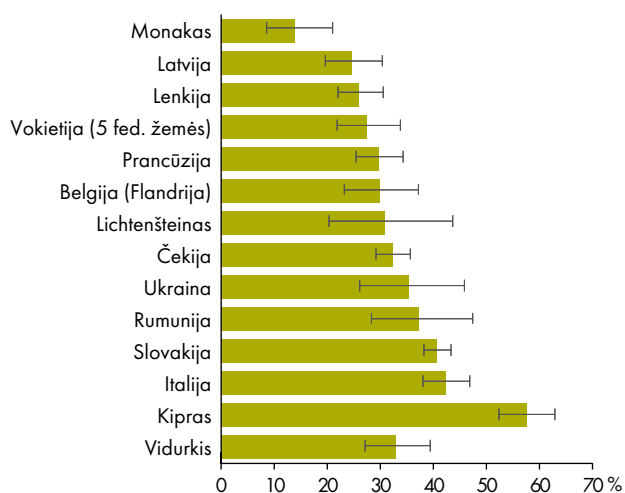
1 lentelė Kelių narkotikų vartojimo paplitimas 29 šalyse. 2007 m. ir 2011 m. Procentais.

	2+ medžiagos		3+ medžiagos	
	2007	2011	2007	2011
Belgija (Flandrija)	12,5	12,9	5,4	4,5
Bulgarija	13,0	12,9	5,0	5,2
Kroatija	10,2	12,3	3,4	4,3
Kipras	8,0	11,2	3,0	5,0
Čekija	16,2	16,1	6,7	5,9
Estija	8,3	7,9	3,6	2,5
Suomija	4,8	5,8	1,7	2,2
Prancūzija	15,4	20,1	7,6	7,8
Vokietija (5 fed. žemės)	11,6	9,8	3,9	3,5
Graikija	7,5	7,5	2,3	2,6
Vengrija	9,4	10,2	3,6	5,0
Islandija	5,4	4,1	2,2	1,7
Airija	10,2	6,7	4,6	2,4
Italija	16,1	13,1	7,3	6,2
Latvija	9,7	9,2	3,6	3,6
Lietuva	9,4	7,7	3,1	2,8
Malta	9,9	7,8	4,0	3,3
Monakas	10,2	17,9	5,0	8,3
Juodkalnija	2,8	4,4	1,1	2,0
Norvegija	3,0	1,5	1,6	0,6
Lenkija	8,2	10,7	3,0	4,0
Portugalija	7,4	7,1	2,7	3,1
Rumunija	4,0	5,5	1,1	1,6
Rusijos Fed. (Maskva)	6,8	6,4	2,4	1,8
Serbija	6,2	5,9	2,0	2,1
Slovakija	12,2	9,4	4,7	3,5
Slovėnija	10,2	9,8	4,2	4,0
Švedija	3,7	3,9	1,6	1,2
Ukraina	5,8	5,0	1,8	1,9

Pastaba: Kelių narkotikų vartojimas – tai daugiau kaip vienos iš toliau išvardytų medžiagų vartojimas: tabako (daugiau kaip po 5 cigaretės per dieną per pastarąsias 30 dienų), alkoholio (10 ar daugiau kartų per pastarąsias 30 dienų), kanapių (bet koks vartojimas per pastarąsias 30 dienų), kitų neteisėtų narkotikų (amfetaminų, kokaino, kreko, heroino ir ekstazio taip pat LSD ir kitų haliucinogenų) (bet koks vartojimas bent kartą gyvenime) ir nepaskirtų raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimas (bet koks vartojimas bent kartą gyvenime).

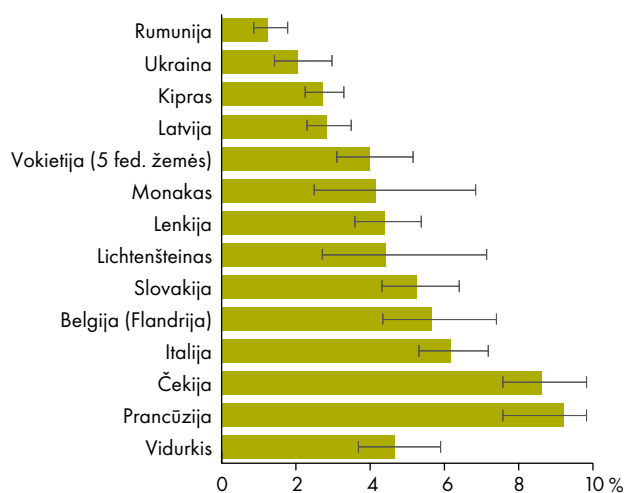
8 pav.

Didelės rizikos vartotojų dalis tarp kanapės vartojusių mokinių per pastaruosius 12 mėnesių.

9 pav.

Didelės rizikos vartotojų dalis tarp visų dalyvavusių šalies mokinių.

Pastaba: Vertinant su kanapėmis susijusių problemų riziką trylikoje (13) (iš 36) ESPAD šalių, kurios pateikė atitinkamus duomenis, taikytas piktnaudžiavimo kanapėmis nustatymo testas (CAST). Šio testo skalėje numatyta galimų balų suma yra nuo 0 iki 6, jei balų suma sudaro 2 ar daugiau balų, nustatoma didelė kanapių vartojimo rizika.

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras

Santrauka — 2011 m. ESPAD ataskaita

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras

2012 — 22 p. — 21x29.7 cm

ISBN 978-92-9168-519-6

Apie EMCDDA ir ESPAD

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA) yra viena iš Europos Sąjungos decentralizuotų agentūrų. Agentūra buvo įsteigta 1993 metais, jos būstinė yra Lisabonoje. Ši agentūra yra pagrindinis išsamių duomenų apie narkotikus ir narkomaniją šaltinis Europoje.

EMCDDA renka, analizuoja ir platina faktinę, objektyvią, patikimą ir palyginamą informaciją apie narkotikus ir narkomaniją. Vykdydamas tokią veiklą, Centras pateikia faktais pagrįstą informaciją apie narkotikų reiškinių apžvalgą Europos lygmeniu.

Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimo projekte (ESPAD) bendradarbiauja daugiau negu keturiasdešimtys Europos šalių nepriklausomos tyrimų grupės. Tai didžiausias tarptautinis paauglių vartojamų svaigalų tyrimo projektas pasaulyje.

ESPAD projektas atsirado 1993 m. Švedijos informacijos apie alkoholį ir kitus narkotikus tarybos (CAN) ir Europos Tarybos Pompidou grupės iniciatyva. Pirmas duomenų rinkimo etapas vykdytas 1995 m. 26 šalyse. 2011 m. ESPAD ataskaitoje pateikiami penktojo tyrimo, kuris 2011 m. buvo atliktas 365 šalyse, rezultatai.

Ši daugiakalbė santrauka yra EMCDDA ir ESPAD rengėjų bendradarbiavimo rezultatas. Mūsų bendri tikslai yra suteikti kuo geresnes galimybes susipažinti su pagal ESPAD projektą parengta informacija ir įgytomis specialiomis žiniomis apie mokinių alkoholio ir kitų narkotikų vartojimą, pagerinti mokyklose vykdomų apklausų duomenų kokybę, palyginamumą ir galimybes su jais susipažinti.

